

Jääkausi | 2

Siirtolohkareet

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 3

Jääkausi | 2

Siirtolohkareet

Tällaista suurta kivilohkareta kutsuttiin ennen hiidenkiveksi, koska jättiläisten ajateltiin viskelleen niitä raivoissaan ympäriinsä. Mitenköhän kivet ovat päätyneet paikalleen? KUVA: Anna Carlemalm

1.

Katso kuvaa ja pohdi seuraavia kysymyksiä.

Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella yhdessä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää. Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Mitenköhän kivenlohkare on päätynyt paikoilleen?
- Milloin se päätyi paikkaan, jossa se nyt on?
- Oletko nähnyt samantapaisia kivenlohkareita jossain muualla?

2.

Lue siirtolohkareista kertova teksti.

Keksi tapa kuvata siirtolohkareen muodostumista ja valmistelee pieni esitys aiheesta. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

Esittele siirtolohkareesi muille ja kerro siitä.

Vastaa esityksessäsi seuraaviin kysymyksiin:

- Mistä siirtolohkareen tunnistaa maisemassa?
- Mikä erottaa siirtolohkareen muista kivistä?
- Mitkä ovat kaksi yleisintä tapaa, joilla siirtolohkareet syntyvät?
- Miten suuri siirtolohkare voi olla?

Jääkausi | 2

Siirtolohkareet

Joskus voi törmätä jättimäiseen kivilohkareeseen, joka seisoo yksinään metsässä tai keskellä peltoa. Näitä kiviä kutsutaan siirtolohkareiksi, ja ne ovat päätyneet paikoilleen viimeisimmän jääkauden aikana. Jääkerros oli niin painava, että se rikkoi alleen jääneitä kallioita ja murensi ne kiviksi ja soraksi. Jääkerros irrotti myös suuria kivilohkareita, jotka jäätivät siihen kiinni. Kiinnijäätäneet kivet ja lohkareet kulkeutuivat eteenpäin jään sisällä tai päällä. Jää ei nimittäin ollut täysin paikallaan vaan liikkui hitaasti maata pitkin sakeana massana. Ilmaston lämpenemisen ja jään sulamisen myötä siirtolohkareet päätyivät niille sijoilleen, jossa ne edelleen ovat.

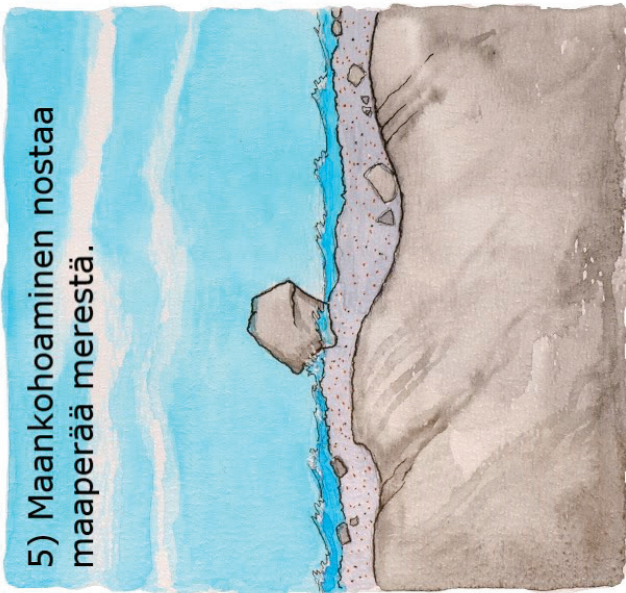
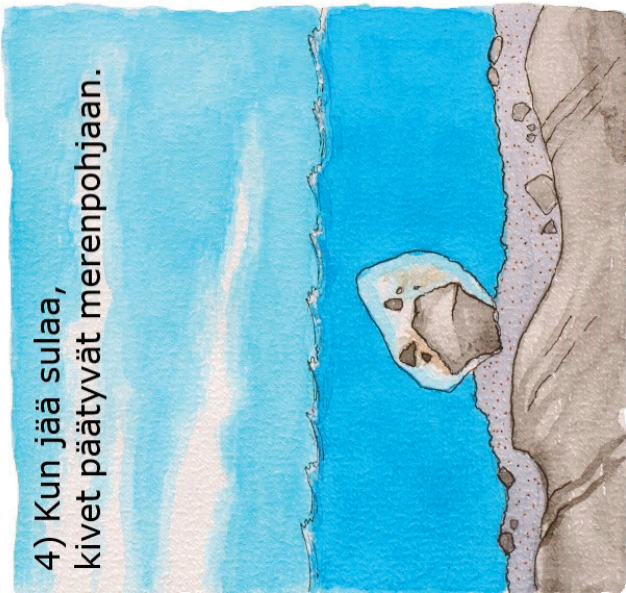
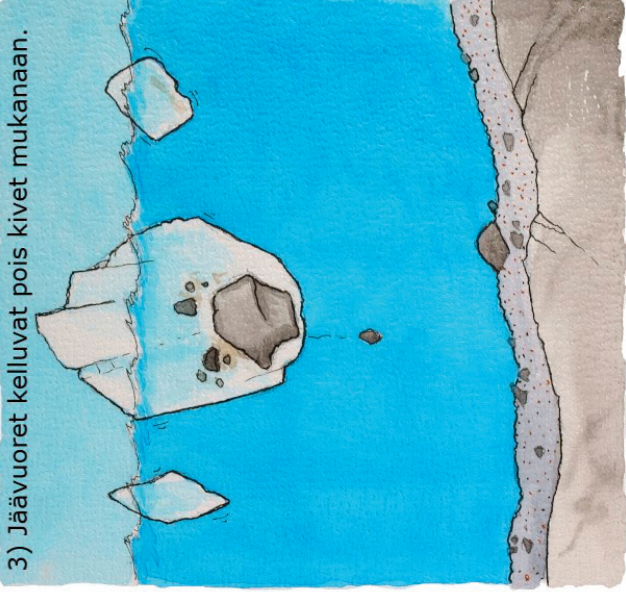
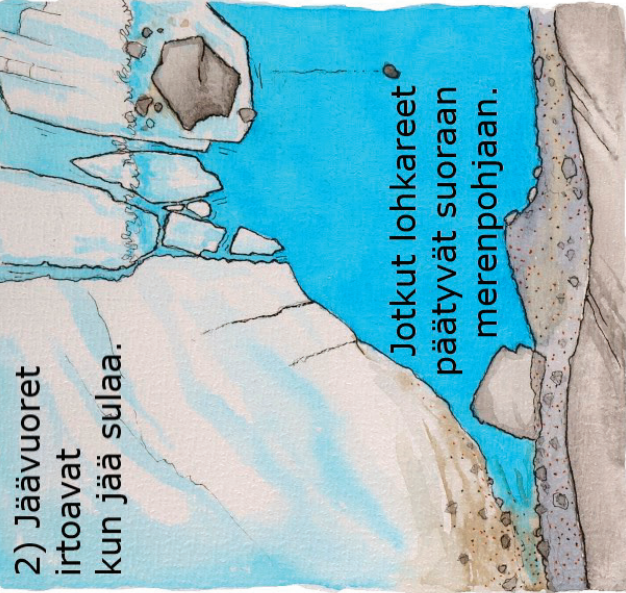
Siirtolohkareet ovat mannerjään irrottamia ja kuljettamia suuria kivilohkareita. Kun jää sulii, siirtolohkareet jäivät paikalleen maahan. Siirtolohkareet ovat poikkeuksellisen suuria kivilohkareita, jotka voivat koostua alueelle epätavallisesta kivilajista. KUVA: Seppo Lammi

Raskas jää painoi maankuorta noin kilometrin alaspäin, ja kun jäät alkoivat sulaa, suuri osa maata oli veden alla. Jään reunasta saattoi irrota valtavia jäävuoria, jotka kelluivat vedessä. Paloihin oli jäänyt kiinni kivenlohkareita. Kun jäävuoret alkoivat sulaa, lohkarit irtosivat ja painuivat merenpohjaan. Kun jää keveni, maankuori alkoi jälleen nousta – tätä kutsutaan maankohoamiseksi. Merenpohja, jossa kivilohkareet olivat, kohosi vähitellen merenpinnan yläpuolelle. Siirtolohkareita on siellä täällä sekä rannan tuntumassa että kilometrien päässä sisämaassa.

Siirtolohkareet voivat olla kooltaan useamman metrin ja painaa monta sataa kiloa. Sen lisäksi, että ne ovat usein huomattavasti suurempia kuin muut lähiympäristön lohkarit ja kivet, ne voivat koostua myös alueelle epätyypillisistä kivilajeista. Siten tiedämme, että jää pystyi kuljettamaan kiviainesta useiden kilometrien päähän sen irtoamispaikalta. Siirtolohkareita on sekä Merenkurkun saaristossa että Korkearannikolla. Niitä kutsutaan myös hiidenkiviksi, koska ennen ajateltiin, että vihaiset jättiläiset eli hiidet olivat viskelleet kivet ympäriinsä!

Seuraavalta sivulta näet, miten siirtolohkare on päätynyt paikalleen.

Kuvassa näkyy, miten siirtolohkareet ovat päätyneet paikalleen. Mannerjäätikkö kuljettua kallioperästä irronneita suuria kivenlohkareita. Jään sulassa kivenlohkareet päätyvät maahan tai merenpohjaan.

KUVITUS: Liselott Nyström Forsén